

Leto III.

15. oktobra 1950.

Štev. 55.

KOROŠKI MOMENTO

(OB 30-LETNICI KOROŠKEGA PLEBISCITA)

Leto 1920 je prineslo Slovencem dva usodna datuma, ki sta, za sodobnike nepričakovano, brutalno zavrla naš narodni zedinjevalni proces, v katerega so elite generacij izza Linhartarja in leta 1848, z zaupanjem v naravno pravo, neomajno verovali. Izgubljeni koroški plebiscit in nesrečna rapallška pogodba sta tisti dve dejstvi naše novejši zgodovine, ob katerih današnji Slovenci ne smemo več samo protestirati in rekrimirati; njuna tragika za življenja sposoben in voljan narod ne sme ostati zgolj negativna. Ob teh dveh pomembnih dogodkih se moramo trezno in globoko zamisliti, preiskati njune vzroke, okoliščine in posledice. Karakter posameznikov in narodov je mogoče presojati tudi po tem, v kakšni meri znajo biti močnejši od lastnih izkušenj, koliko znajo te izkušnje vključiti v svojo življensko filozofijo. Zgodovina sama po sebi še ni magistra vitae. Nietzsche jo primerja z besedami delfijskega orakla, ki jih prav razume le tisti, ki ni gluha za probleme časa in ki pogumno in z odprtimi očmi zre v prihodnjost. Pesnik in mislec, ki je s tako presenetljivo ostrino občutil osnovne dileme, ki razdvajajo XX. stoletje, se v tem prav gotovo ni motil.

O 10. oktobru 1920 se je pri nas že mnogo pisalo in lahko rečemo, da je bistveno historično gradivo zdaj že zbrano, razbrano in ocenjeno. Še neupoštevana pričevanja, zlasti o slovenski vojaški zgodovini tedanjega boja za Koroško in o podrobnih političnih odločitvah, bodo utegnili podobo še obogatiti, ne bodo pa mogla spremeniti njenih poglavitnih črt in barv.

10. oktober nam je v jarki luči razodel dve usodni pomanjkljivosti slovenskega političnega razvoja, za kateri smo, kljub neprijaznim objektivnim pogojem, vsaj izza 1848 l. v precejšnji meri tudi sami odgovorni. Tako imenovano drobtinčarsko delo slovenskih nacionalnih preroditeljev v XIX. stoletju je vsebovalo, kljub zunanji skromnosti sredstev, prav toliko heroizma in vztrajnosti kakor vojaška dejanja Srbov in državno-pravna intrantsigentnost Hrvatov. Dela, ki so ga opravili naši cerkveni in laični inteligenti v dobi narodnega prebujenja ne smemo nikoli pozabiti ali podcenjevati. Očitati pa je moči, posebno še z vidika 10. oktobra in posebno še osrednjemu narodnemu vodstvu na Kranjskem, da v teh smereh ni bilo doraslo svoji zgodovinski vlogi. Slovenski nacionalni politiki je že v dneh marčne revolucije objektivno manjkala konkretna socialna vsebina, povezanost z materialnimi interesi ljudstva in širša mednarodno politična (ne samo kulturna) perspektiva. To stanje se tudi v ustavni dobi, ko je prejel narod svojo tradicionalno politično strukturo, ni bistveno spremenilo; katoliška ljudska stranka, ki se je razvila iz Bleiweisovega-Costovega kroga in narodno liberalna, ki ji je dala značaj in meje osebnost pisatelja Tavčarja, sta ostali obe v jedru socialno in duhovno konservativni in zato v obmejnih pokrajinah nista mogli skovati političnega štita nacionalno ogroženim slovenskim etničnim skupinam. Gospodarsko kasneje relativno močnejši in razredno bolj diferenciran primorski element je bil, kar se tiče socialnega in mednarodnega aspekta slovenske politike, naprednejši in se je preje osvobodil legitimistične dediščine. Na Koroškem je bila borba vsekakor najtežja in bolj neenaka kot kjerkoli. Mislim, da mi tu ni treba ponavljati, da ne pozabljam trajnih zaslug, ki so si jih pridobili narodni delavci na področju gospodarske in prosvetne organizacije tudi v izpostavljenih krajih na mejah. Lokalno je mogoče razložiti plebiscitni neuspeh vsekakor iz socialne nedograjenosti naše stavbe, iz okrnjenosti naše politične strukture, ki je obtičala v dvostrankarstvu, na Koroškem celo v enostrankarskem.

Splošno slovenski nauk 10. oktobra, ko slovenska narodna gesla niso mogla pritegniti odločilne večine našega tamošnjega življa, pa se mi zdi tale: Nacionalna politika, ki

se v svojih argumentih omejuje samo na načelno sicer logične abstrakcije o objektivnih pravicah ne more biti uspešna; obsojena je na neuspeh, ako se ne naslanja na neposredne interese ljudstva v njegovi borbi za boljše življenje, ako se ne zna tudi duhovno povežati z aspiracijami delovnega ljudstva. Mednarodno-politično mora vztrajno iskati skupnost interesov in opore pri odločujočih faktorjih, brez zamšanja na neobvezne mednarodno-pravne deklaracije. Našo oficialno narodno politiko je že 1918 leta čas prehitel. V tem oziru je jasna ilustracija koroški primer. Politične, zgodovinske katastrofe nastajajo v glavnem tam, kjer vladajoča socialna in duhovna plast ni sposobna evoluirati v idejah in v metodah; morebitna pravilnost in dinamika revolucionarnih parol imata mnogo manjši vpliv kot se navadno domneva...

10. oktober zato za nas ni samo usodno poučna peripetija v boju za uresničenje slovenskih stremeljenj po nacionalni edinosti in svobodi. Razmišljanje o tem dogodku nas lahko samo še okrepi v prepričanju, da bomo tudi v bodočih etapah za Zedinjeno Slovenijo in še posebej pri obračunu s komunizmom nekaj pomenili samo, ako bomo ohranili tesen političen in moralen stik z zasužnjenim narodom, z njegovim sedanjim socialnim položajem, z njegovo sedanjo socialno strukturo in njegovimi sedanjimi upravičenimi zahtevami po bolj človeškem življenju, ne glede na to, kako so se postavljala vprašanja pred 1.1945 ali celo pred 1.1941.- In ako se bomo umeli vključiti v fronto naprednih sil svobodnega sveta, ki se bore proti komunistični tiraniji v imenu pravičnejšega in trdnjšega mednarodnega in družbenega reda.

B. Z.

P O P E T I H L E T I H " S V O B O D E " D O M A

(Poročilo našega dopisnika v Avstriji)

Zapadna Evropa se po letih povojne letargije polagoma dviga na normalno življensko raven, čeprav so pretekli pretresljaji skoraj povsod še vedno vidni. Pogled za Železno zaveso pa razkrije prizor, ki človeka, posebno če je bil rojen na vzhodu ali jugo-vzhodu, trpko zadene. Kdo se ne spominja povojnega pomanjkanja v Nemčiji ali Avstriji, racioniranja ter borbe za krompir in polento. Vse to so nam slabe sanje, katerih smo se z veseljem znebili. Ne tako v domovini. Danes vedno pogosteje prihajajo poročila potnikov ali sorodnikov, ki hodijo iz Avstrije na počitnice ali obisk v Jugoslavijo. Le redko je poročilo, ki si prizadeva iz splošno neugodne slike rešiti vsaj na videz pozitivne stvari, kar naj bi koristilo predvsem obnovljenim jugoslovansko-avstrijskim gospodarskim odnosom. Seveda se nas poznavalcev današnjih jugoslovanskih razmer tako prodajanje lastnega prepričanja za materialne koristi čudno dojmi. Večina poročil pa soglašata, da hodi Jugoslavija in z njo današnji oblastniki po poti, ki se zanje prav gotovo ne bo dobro končala. Tudi ljudje bodo pri tem trpeli, a moremo vsaj upati, da se bodo rešili v demokratično bodočnost brez večje škode.

VOLK OZNA IN SVOBODA RDEČA KAPICA

Blokada kominforme je pahnila Jugoslavijo v brezizhoden političen in gospodarski položaj. Političen zato, ker se Tito kot odpadnik ne more več vrniti v naročje svetovnega rdečega carstva, a kot komunistu mu pot v zapadni tabor ne bo kar tako mogoča. Gospodarski zato, ker je ustavitev trgovanja s Sovjetsko Zvezo in sateliti ter nezadostno trgovanje z Zapadom vsled pomanjkanja deviz omogočilo vsaj delno igraditev lahke industrije, medtem ko je forsiranje težke industrije požrlo množico živil, ki so šla v inozemstvo v zameno za stroje.

Tak zunanje-političen položaj vpliva seveda neposredno na notranje razmere. Politično se kaže nova smer v tem, da je tujcem sedaj dovoljeno svobodno potovanje po vsej Jugoslaviji, izvzemši obmejne zaporne in varnostne zone. To je tudi morda edina ugodna stvar, a za domačina je prav tako brez pomena. Pogovor s tujcem še vedno ni brez nevarnosti, pa čeprav je val aretacij nekoliko popustil. Preteklih pet let terorja je zadostovalo, da se ljudje tudi v popolni svobodi ne bi upali z odprtimi kartami na dan. Se tujec, ki se n. pr. vrne v Gradec, gleda na levo in desno, če mu ni morda UDV za petami. To je pač "svoboda" Titovega tipa, ki ga drže ponekod na zapadu za demokrata.

Sploh prevladuje vtis, da je UDV edina ustanova, ki brezhibno operira. Agentov kar mgoli in zunanja služba je odlična. Šele nedavno so zaprli tu avstrijskega financarja, ki je vohunil za "federativno". Mož je bil dva tedna prej "po naključju" rešil življenje jugoslovanskemu trgovinskemu atašeju Vladi Močniku, ki se je z Dunaja peljal v Zagreb, pa so ga v vlaku napadli banatski Nemci. Tudi v Gradcu imaš UDV ljudi. V zaporih, tako n. pr. v Mariboru, je slika drugačna. Tam kakor izgleda, nič ne deluje. Vsaj prehrana ne. Tako so se kaznjenci hranili celo s podganami. Po izjavi človeka, ki je pred nekaj meseci zbežal odtod v Avstrijo, so moralo v mariborski kaznilnici držali pokoncu le inteligenti, med njimi kirurg Žitnik iz Maribora, tovarnar Lajovic iz Ljubljane in Janko Köstl, bivši

pokojninski uradnik. Pa so budni čuvarji socializma tudi to opazili in inteligenco oddvojili od ostalih kaznjencev. Razmere so postale neznosne in očitno je tvegala pobeg, ki se mu je popolnoma posrečil. Sem je pribežal v kaznilniški obleki. Zelo simbolično za razmere v Jugoslaviji.

SOCIALISTI BREZ DUDK

Masovno izvažanje živil, velika stoječa vojska, zločinska agrarna politika in slaba letošnja letina so povzročili, da grozi Jugoslaviji ob pričetku zime lakota. Tito se je vsled tega obrnil za pomoč na Ameriko in Anglijo. Po zadnjih poročilih primanjkuje Jugoslaviji 1,5 milijona to koruze in pol milijona ton žita. In to v državi, ki je pred vojno živela v izobilju. Seveda, žito so izvozili v zapadno Nemčijo, vino v Anglijo in Ameriko, tobak v Avstrijo in Nemčijo, in mesne izdelke po vsej Evropi. V Trstu so prodajali na velesejmu v jugoslovanskem paviljonu izvrstne kranjske klobase, najboljše "Union" pivo in poceni vino, ki stane v Sloveniji 200 dinarjev za liter. Pa je nekdo izmed gostov zavpil: "Dajte najprej svojim ljudem jesti, potem pridite semkaj prodajat klobase!" Sladkor je redkost, a za saharin se dobi na kmetih vse. Tudi nylon nogavice so zaželjeno blago in pa kremenčki. Racioniranih živil se ne dobi niti toliko, kot je na kartah, v prosti prodaji pa je tako drago, da si navaden "tovariš" luksuza ne more privoščiti. Kava, ki jo točijo po restavracijah, je prav vojne kakovosti.

Pred kratkim so v Ljubljani prodajali prost sladkor po 1.000 dinarjev za kilogram. Kljub strahotni ceni je bila zaloga v trenutku razprodana. Dva dni nato je izšlo v "Slovenskem Poročevalcu" uradno obvestilo, ki je zagrozilo vsakomur, ki bi se upal govoriti, da je plačal sladkor po 1.000 dinarjev za kilogram, s policijskimi merami. Za tolažbo po vemo, da so dobili funkcionarji partije po 8 kg sladkorja brezplačno za vkuhanje.

Da, v Titovi demokraciji se morajo tudi otroci navaditi na življenje brez dudk. Njih, pa če obrneš vso Jugoslavijo na glavo. V državi, kjer se tako trudijo ustvariti "resničen" raj na zemlji (oni v SSSR ni več "ta pravi"), so dudke nepotrebne. A kdo bi govoril o tem, ko pa hodijo srbski kmetje celo v Beograd in skušajo tam po "črnih" cenah kupovati mast in moko od oficirjev, ki jo dobe v svojih "magacinih".

TITO - KMEČKI NACIONALIST

Čeprav je pritisk na kmete za vstop v kolhoze popustil, se jih polasča naraščajoč obup zaradi slabe letine in enako visokih oddajnih norm. V neki srbski vasi so obupani kmetje požgali uradno poslopje partije, nakar so jih oblasti 25 zaprle. Komuniste seveda skrbi preskrba mest in zato pritiskajo na kmete. A kjer nič več ni, odtod se ne da ničesar iztisniti. Spomnimo se, da so komunisti pred dvema letoma s prisilno oddajo prašičev povzročili uničenje prašičjereje, da so izvažali žito v velikih množinah v Trst ter kupovali zanj ameriške limuzine, da so z ustanavljanjem kolhozov ubili v kmetu vsako veselje do dela, da so ga poleg tega še slabo zalagali s tekstilijami, obutvijo in poljedeljskim orodjem, da pa so vztrajali na izredno visokih oddajnih normah in s tem neposredno povzročili, da stoji Jugoslavija pred lakoto. Kmet je moral za drag denar kupovat pridelke, da je sploh mogel zadovoljiti državo. A ta je vse izvažala in kupovala stroje itd. Toda tudi industrializacija je delo ljudi, ki jih komunisti očitno niso upoštevali v svojih računih. Niti večja in bogatejša država si takih eksperimentov brez katastrofalnih posledic ne bi mogla privoščiti. Tako je v petih letih izginilo narodno premoženje v teoretičnih mlinih komunističnih fanatikov. Ali ni žalostno, da zapadni svet še vedno trpi tak sistem in ga skuša poleg vsega še prikazati za demokratičnega? Bog ve, kaj vse sta se menila Tito in g. Davies, pa g. Phillips in g. Watson? Gotovo ne o tem, da si kljub nasprotnim nameram zapada jugoslovanski narodi žele takojšnjega osvobodjenja izpod neznosne Titove oblasti.

ČESAR STARA JUGOSLAVIJA NI IMELA, IMA TITOVINA POLNO

Razumljivo je, da so ljudje slabo oblečeni in da še slabše izgledajo. Posebno vojaki vzbujajo vtis skrajne umazanosti. Na Gorenjskem, kjer je pred vojno vse izgledalo kot umito okno, so se razpasle stenice. Pohišstvo, ki ga pusti za seboj narodna milica, je treba takoj požgati. A na Bledu hočejo zidati mednarodno univerzo!

Ker vsega primanjkuje, je zelo razvita takozvana trgovina "pod roko". Seveda je pri vatna iniciativa tudi pri tem prepovedana. Zato pa bohotno cvetejo "menjalnice". Tam dobiš dobro ohranjen šivalni stroj za 60.000 din, srebrni jedilni pribor (6 oseb) tudi za 60.000 din itd. Logična je pri tem misel, da želi tako država kontrolirati ne toliko prodajalca kot kupca. Kajti 60.000 din v gotovini niso mačje solze in kdor si jih lahko privoščiti za nakup šivalnega stroja, tega je vsekakor treba vprašati: odkod denar?

Ljubljana je postala skrajno umazana. Na obeh straneh Tyrševe ceste, nekako med kavarnama "Emona" in "Evropa", leži les, kar daje cesti čisto "balkanski" izgled. O Zagre

bu pravijo potniki, da je še vedno lep in kakor se je nekdo naivno izrazil, "hodijo ljudje celo na sprehod v Maksimir, na Tuškanac, Sljeme (kamor pelje sedaj tramway) itd." Beograd je poln uniform, domačih in tujih. V Sarajevu rastejo nove stavbe kot gobe po dežju. Da, zidajo mnogo, a svobode in blagostanja se tudi s tem ne da nadomestiti.

V Ljubljani govore, da bodo s 1. oktobrom začeli reducirati uradništvo. Na dlani je misel, da bo najprej odpustili stare nekomunistične uradnike, kajti komunisti so se bili menda za vse posle že izšolali. Odpuščen uradnik pa naj si potem pomaga, "kakor ve in zna". V zvezi s tem je tudi gonja na delo popustila. Tovarne nimajo kaj delati, ker manjka surovin. Zato ne rabijo novih delavcev. To lahko dovede do novih katastrofalnih posledic. Edini zadovoljni (z življenjskimi pogoji) so "kulturniki", kajti ti imajo izredno visoke plače in od strani države zagotovljeno preskrbo. A tudi to velja le za najboljše moški. Nek član ljubljanske Opere je ob obisku v Gradcu izjavil, da je Jugoslavija sicer dve vojni dobila, a Avstrija dve izgubila, da pa bi želel, da v bodoče tudi Jugoslavija kakor vojno izgubi, da bo lahko vsaj malo boljše živela.

ZVEZE Z ZAPADOM

Sovraštvo med prebivalstvom in komunisti se je v poslednjem času zelo stopnjevalo. Očividci pravijo, da bo zelo težko zadržati val maščevanja, ako bo prišlo do prevrata. Murke, ki jih ljudje prestajajo, so nepopisne. Najbolj jih peče to, da ne vidijo skorajšnje osvoboditve. Žele si vojno, kajti drugače ne verjamejo v spremembo sedanjega stanja. Spor s kominformo ni prinesel odločilnega olajšanja, čeprav so se pokazali znaki popuščanja na strani političnih funkcionarjev. Avstrijski državljani, ki imajo v Jugoslaviji sorodnike, dobe vizum, a življenje jih mnogo stane, ker morajo plačati vnaprej za vsak dan bivanja v Jugoslaviji 120 šilingov. Isto velja za izletnike. Jugoslovanski državljani, ki imajo sorodnike v Avstriji, pa le redko dobe vizum. In še v tem primeru le taki, ki imajo doli ožje sorodnike, ki bi lahko v primeru potrebe "garantirali" njihov povratek. Kdor je sam, vizuma ne more dobiti.

Do pred dvema tednoma je bilo dovoljeno Jugoslovanom priti na Ljubelj in se tam sestati s sorodniki in prijatelji. Naval je bil primeroma velik. Nato pa se je na meji v Gorici zgodil znani incident s 5.000 Jugoslovani, ki so predrli mejne straže in navalili v Gorico. Od tedaj so na jugoslovanski strani z naraščajočo nejevoljo opazovali promet na Ljubelj, ki so ga sedaj povsem ukinili. Pravijo, da je mnogo ljudi (govori se o številu 300) izrabilo priliko in zbežalo v Avstrijo. Jugoslovanske oblasti so ukinile celo avtobusni promet od Tržiča na Ljubelj ter napravile konec avtobusni progi v Tržič. Zapad je bil le prevelik magnet.

Hiše niso podržavljene, verjetno z ozirom na dejstvo, da mora hišni posestnik redno žrtvovati precej denarja za njih vzdrževanje. Najemnino za stanovanja je država znižala in je tudi kontrolira. Sedaj nameravajo vrniti tudi malim trgovcem in gostilničarjem njihove obrate. Tako začinja Tito svoj NEP. Ljudje pa spregledujejo spretni manever, ker do bro vedo, da so po tako dolgem upravljanju s strani komunistov podjetja postala nerenta bilna in da bi bilo v tej zvezi še tisoč drugih teškoč, ne najmanj z nakazovanjem blaga, živil itd.

V sedanji gospodarski stiski je Jugoslavija seveda zelo zainteresirana na trgovini z Avstrijo. Predvsem na graškem jesenskem velesejmu bi želeli Jugoslovani kupiti za nekako sedem milijonov šilingov robe. Avstrijci na to ne bodo pristali, ker je sicer mnogo stvari, ki bi jih Avstrija lahko izvažala v Jugoslavijo, kot papir, stroje in tehnične naprave, a malo takih, ki jih Jugoslavija lahko izvozi v Avstrijo, kot vino in sadje, česar ima Avstrija sama v izobilju. Razen tega Jugoslavija ni bila izpolnila nekaterih izvoznih obveznosti, tako izvoza trboveljskega premoga in črev. Seveda vztrajajo Avstrijci na uvozu teh predmetov, ker bazira trgovina z Jugoslavijo v glavnem na kompenzaciji.

Zaradi najnovejših napadov na Jugoslavijo, je Tito mobiliziral se 200.000 mož. Odločitev je padla na tajni seji vlade. Te čete naj nadomeste izvežbano vojsko v notranjosti države, ki jo bodo premaknili na meje. Splošno notranjo nervozo je pojačala še aretacija pomembnih komunistov Brkića, Žigića in Čaniće-Opačida. Tito ne ve, kdaj se mu bo podrl stolček.

Avgusta 1944 je g. Churchill na sestanku v Napoliju vprašal Tita, če bo po vojni uveljavil komunizem v Jugoslaviji. Tito je skoraj ostro zanikal. Nato ga je g. Churchill vprašal, če bo po vojni obdržal svobodo posameznika. "Gotovo," je dejal Tito, "to je naš osnovni princip - demokracija in svoboda posameznika". Odtlej je poteklo 6 let in Tito je požrl vse obljube. Na hrbtu ljudstva bije boj zoper Stalina - za "pravi in neomadeževani komunizem". Naj vsevedeži po vsem svetu odpro oči in zaznajo, kam je privedel Tito Jugoslavijo po petih letih "demokracije in svobode posameznika".

NASILNA ANEKSIJA SLOVENIJE

Pariz, koncem septembra. - Naš dopisnik poroča: V listu "La Yougoslavie", ki ga izdaja v francoščini vsak mesec g. Stevan Trivunac, je izšel na prvi strani odgovor g. Franca Erjavca pariškemu listu Le Figaro, ki je 17. julija t.l. zapisal, da je bila Slovenija leta 1918 nasilno vključena v Jugoslavijo brez posvetovanja z narodom in da Slovenci niso nikdar mogli pozabiti tega nasilnega "anschlussa" s strani Srbov.

G. Fran Erjavec, ki je slovenski emigraciji dobro poznana osebnost, v svojem odgovoru ugotavlja naslednja dejstva:

1. Jugoslovanska misel se je porodila med Hrvati v prvi polovici preteklega stoletja in so jo nato usvojili Slovenci, medtem ko je prodrla med Srbe šele nekaj let pred prvo svetovno vojno.

2. Slovenski politiki v avstroogrski monarhiji so imeli za svojo koncepcijo združenje južnih Slovanov, Slovencev, Hrvatov in Srbov, medtem ko se je socialistična stranka že od 1. 1908 zavzemala za to združenje neglede na obstoječe meje avstroogrške monarhije. Slovenska mladina se je od 1. 1912 revolucionarno postavila na isto stališče.

3. Slovenski politiki so dali iniciativno za organizacijo parlamentarne grupe, ki se bo zavzela za gornji cilj. Prišlo je do osnovanja "Jugoslovanskega kluba", ki je 1. 1917 izdal 30. maja znano "Majsko deklaracijo", ki zahteva združitev Slovencev, Hrvatov in Srbov v eni državi. Deklaracijo so podpisali vsi slovenski narodni poslanci, razen enega, ki se je nahajal v zaporu zaradi serbofilstva. Borbo slovenske parlamentarne skupine potrjujejo ostre debate v dunajskem parlamentu 1917 in 1918 leta.

4. Leta 1917 je na 15. septembra izšla nova deklaracija v istem smislu, ki so jo podpisali vsi predstavniki slovenskih političnih strank in skupin v Ljubljani. Podpisali pa so jo tudi slovenski cerkveni dostojanstveniki, med njimi ljubljanski nadškof Mgr. Jeglič.

Kljub pritisku avstrijske policije je prišlo do plebiscita med slovenskim ljudstvom, katerega rezultat je oznanil predsednik Jugoslovanskega kluba (dr. Korošec - op. ur. KT) 4. marca 1918. Temu so sledila dejanja in med 12. in 14. majem se je uprl 17. regiment, ki so ga sestavljali večinoma Slovenci v Judenburgu. Upor so udušile madžarske čete in voditelji upora so bili ustreljeni. Pred smrtjo pa so vzkliknili: "Živela Jugoslavija!"

5. Dr. Korošec je zavrnil izraze lojalnosti slovenskega naroda cesarju Karlu, ki je poskušal organizirati monarhijo na federativni osnovi, da bi rešil Avstro-Ogrsko. Dr. Korošev odgovor je bil: "Prepozno."

6. 29. oktobra je hrvatski sabor prekinil svoje zveze z avstroogrsko monarhijo in istočasno je bila v Ljubljani proglašena odločitev slovenskega naroda, da se loči od

Avstrije in združi s Hrvati in Srbi v državi južnih Slovanov.

7. Prvi srbski vojaki so prispeli v Slovenijo šele novembra 1918 in še to so bili vojni ujetniki, ki so se vrnili iz avstrijskih ujetniških taborišč na poti domov. To je bilo v času, ko so italijanske čete napredovale proti Ljubljani. Na prošnjo zasedne slovenske vlade so se ti ujetniki formirali in zaustavili italijanski pohod. Drugače ni bilo nobenega rednega srbskega oddelka v Sloveniji. Na severu je zavaroval mejo proti Avstriji slovenski general Maister s svojimi slovenskimi prostovoljci.

8. Proti koncu novembra je Narodni Odbor Slovencev, Hrvatov in Srbov izglasoval pod predsedstvom dr. Korošca v Zagrebu resolucijo, ki je zahtevala združitev nove države s kraljevino Srbijo in Črno goro. Narodni Odbor se je podal v Beograd in 1. decembra 1918 je bila proglašena združitev Slovencev, Hrvatov in Srbov v "Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev".

Tako je torej, zaključuje svoj odgovor g. Erjavec, prišlo do "nasilne srbske aneksije Slovenije". Slovenija ni bila niti okupirana niti osvobojena po komurkoli, marveč se je vključila v Jugoslavijo po volji svojega naroda.

SOCIALISTIČNA POLITIKA NA KOROŠKEM

"Naš Tednik-Kronika" poroča 27. septembra o letnem občnem zboru socialistične stranke v Celovcu, na katerem je deželni glavar Wedenig naglasil, da je zasluga smotrne politike socialistične stranke, da je Koroška ostala nedeljena. "Naš Tednik" dodaja: "Mislimo, da je Wedenig mislil na obljube, katere so dajali na mirovnih konferencah v smislu enakopravnosti koroških Slovencev tako na polju šolstva in šolske uprave, kakor tudi glede občevalnega jezika, glede splošne enakopravnosti v političnem in gospodarskem pogledu itd. S temu obljubami so operirali tedaj, danes se jih že neradi spominjajo, če ravno vedno zopet naglašajo in pozdravljajo dobro sosedstvo z Jugoslavijo."

V debati je nato Peturnig jun. (Šmohor) dejal: "Mi učitelji nočemo doprinesti samo svojega pedagoškega prispevka k socializmu, temveč tudi političen prispevek. Nekdaj je bilo župnišče duševno in politično središče na vasi. Danes mora prevzeti to vlogo svobodno misleči učitelj. (Ploskanje. "Naš Tednik" pa pripominja: "Upajmo, da bodo tako usmerjeni učitelji na slovenskem ozemlju znali najti pravilno razmerje do slovenskega jezika in do Slovencev. Ravno v zadnjem času smo ugotavljali, da so gotovi eksponenti v deželni vladi v personalnem oziru postopali v tem pogledu ravno obratno.")

"Tednik" zaključuje: "Mislimo pa da dva najste točke resolucije konference, ki se glasi: "na Koroškem samem je tudi vnaprej med nemško in slovensko govorečim ljudstvom treba stremeti za politiko sprave in pomir-

jenja. Konferenca slovesno izjavlja, da se zastavlja za nedeljiv mir v službi sprave med narodi, krepitve demokracije in socialne varnosti", stranka ne bo mogla uresničiti, če bodo tudi v SPO (Socialistični stranki Avstrije) prihajali vedno bolj na površje močje z nacistično miselnostjo."

Kot zanimivost objavljamo, da je avstrijski državni pravdnik zaplenil 1. številko novega lista "Der Deutsch-Oesterreicher", ki je izšel 2. septembra v Leobnu. List je izražal čisto nacistično miselnost.

TRETJINICA SLOVENSKE PRAVDE

Proslava tretje obletnice Slovenske Pravde se bo vršila po vseh državah, kjer obstajajo delegacije SP. V Vel. Britaniji se bo vršila v nedeljo 29. oktobra v Nuneatonu, Warwickshire. Dan popreje se bo vršila za članstvo tudi zelo važna konferenca z ozirom na položaj v slovenski emigraciji.

Slovenska Pravda je bila osnovana 29. oktobra 1947 v Seedorfu v Nemčiji.

NOVE ŠOLE V SLOVENIJI

V novem šolskem letu bo delovalo v Sloveniji ogromno število srednjih šol. "Slovenski Poročevalec" komentira ta narastek in pravi: "Seveda morajo biti za to podani pogoji, kot prostori, učni kader in dovolj učencev. Zaenkrat je največ preglavic še s prostori in z učnim kadrom. V naši republiki je lani delovalo 28 višjih gimnazij - med njimi 2 klasični v Ljubljani in Mariboru. To število se je z novim šolskim letom povečalo za dve, ker sta gimnaziji v Stični in Celju II. spremenjeni v višji gimnaziji. Tema dvema bo najbrže sledila kmalu tudi škofje-loška. Tako imamo zdaj že 30 višjih gimnazij. - V celi republiki je torej zdaj začelo s poukom 218 gimnazij - (pod staro Jugoslavo je bilo vsega 71 gimnazij in meščanskih šol).

Med novostmi letošnjega šolskega leta na srednjih šolah je treba omeniti tudi to, da se bo poleg ruščine učila še angleščina, francoščina in nemščina ter uvedba latinščine od V. do VIII. razreda gimnazije. V smislu ankete in na osnovi razpoložljivega učnega kadra ter potreb je prosvetna oblast izvršila rajonizacijo tujih jezikov. Ves teritorij je razdeljen na 13 rajonov, v katerih so vključeni posamezni okraji. Tako se bo v novem šolskem letu poučevalo v 113 prvih oddelkih obvezno ruščina, 121 oddelkih nemščina, v 114 oddelkih francoščina in v 67 oddelkih angleščina. V višji gimnaziji ostane ruščina še nadalje obvezna, v letošnji IV. razred pa se uvede še v 19 oddelkih nemščina, v 32 oddelkih angleščina in v 16 oddelkih francoščina.

Z razširitvijo srednješolske mreže, je postalo pereče vprašanje internatov. Lani jih je bilo v Sloveniji 57, letos pa je pripravljenih skupno 75, v katerih bo stanovalo okrog 7.000 dijakov.

USPEHI KOLHOZNIŠTVA

"Slov. Poročevalec" piše 13. septembra:

"Kmečke delovne zadruga v marsko-sobotnem okraju, ki so bile ustanovljene po večini pred dvema letoma, v tem času niso izpolnile predvsem ene svojih najvažnejših nalog: svoje dolžnosti do skupnosti! Namesto da bi oddajale skupnosti več kakor privatniki, saj imajo boljše pogoje za obdelovanje zemlje (umetna gnojila, izbrano seme, stroje itd.) so dve leti dajale mnogo manj. Nedavno pa so tudi zadrugniki prejeli odločbe o višini obvezne oddaje za prihodnje leto, po katerih bodo morale zadruga oddati skupnosti prav toliko kakor privatni kmetje. Pri zadrugnikih, ki pravilno pojmujejo pomen zadrugništva v naši socialistični zgradbi, so seveda te odločbe naletele na odobravanje. Nasprotno pa so dvignile mnogo hrupa pri tistih, ki so se zatekli v zadrugo le zaradi tega, ker jim je zadruga v prvem razvojnem času nudila še mnogo več možnosti za špekulacije, kakor če bi bili izven nje."

6970 KOLHOZOV

Po podatkih zveznega sveta za kmetij = stvo je v naši državi že 6.970 kmečkih delovnih zadrug, ki imajo 415.000 gospodarstev ter nad 2,157.000 ha obdelane zemlje. V zadnjem poldrugem letu je bilo ustanovljenih 5650 novih kmečkih delovnih zadrug, v katerih je združenih 350.000 gospodarstev = 1,835.000 ha obdelanih zemljišč.

REDUKCIJA V UPRAVI

Pod naslovom "Zakaj odpuščanje in premeščanje uslužbencev" pravi "Slov. Poročevalec" 7. septembra: "Kar se tiče uslužbencev, je opozoriti, da je treba odpuščati predvsem mlajše moči, predvsem tiste z dvemi do tremi leti službe. Taki uslužbenci navadno nimajo potrebne kvalifikacije za delo, ki ga opravljajo in pri njih ne bo posebnih težav vključiti jih v proizvodnjo, kjer se bodo lahko priučili tej ali oni stroki. Kajti namen odpuščanja in premeščanja odvečne delovne sile je tudi pridobiti novih delavcev za tiste panoge naše industrije, kjer delovne sile še vedno primanjkuje. To so pri nas predvsem mnoga gradbena podjetja, železarne in rudniki ter lesna proizvodnja. Tudi v kmetijstvu se bo vrnilo nekaj odpuščenih ljudi, saj tudi v tej panogi marsikje delovne sile primanjkuje. Našim zadrugam primanjkuje posebno še strokovnih kadrov, ki so se zanje šolali, pa so danes nepravilno zaposleni na okrajih ali kje drugod. Zadruga so same dolžne pobrigati se za te kadre in tudi zahtevati, da se vrnejo na delo, za katerega so bili usposobljeni."

"Z zmanjšanjem administrativnega osebja bomo pocenili proizvodnjo", pravi neki drugi članek in nadaljuje: "Naša podjetja prikrivajo svoje odvečne delavce tako, da jih iz proizvodnje premeščajo k administrativnemu delu. Na drugi strani pa zahtevajo od usprav za delovno silo vedno nove delavce. To

večanje administrativnega aparata duši pobu do delavcev, obremenjuje stroške tovarne, od teguje dragocene delovne moči (pogosto najboljše delavce) našim najvažnejšim podjetjem. Tako prikrivajo podjetja tekstilne industrije čez 300 administrativnih moči, število ostalega nepotrebne neindustrijskega osebja pa znaša blizu 200. V mariborski tekstilni tovarni imajo 78 administrativcev preveč, v Predilnici in tkalnici 21 nameščencev, v tovarni Št.Pavel pri Preboldu 18, v Inteksu 34 itd. Medtem, ko je v tovarni nogavic v Polze li komaj na vsakih 16 delavcev ena administrativna moč, zaposlujejo v tovarni nogavic Savlje za 78 delavcev kar 19 nameščencev. Pri bližnjem 150 neindustrijskega osebja preveč za poslujejo tudi podjetja glavne direkcije usnjarske industrije. V tovarni usnja v Slov. Konjicah bodo morali zmanjšati administrativni kader za 21 odstotkov. V Soštanju, kjer je na vsakih 6 delavcev en nameščeneec, bodo znižali število administrativcev za 23 odstotkov, itd.

Veliko nepotrebnih režijskih stroškov povzroča kopičenje odvisne delovne sile tudi v naši trgovski mreži in v gostinstvu. Ta ko je bilo v gostinstvu v preteklih mesecih nad 20 odstotkov administrativnih moči ali skoraj na vsake tri delavce en nameščeneec. Še več rezervnih delovnih moči pa skrivajo naša trgovska podjetja, kjer je okrog 3.600 ljudi preveč. V mnogih trgovinah, kakor n. pr. v manufakturni trgovini v Murski Soboti je zaposlenih po 5 ali 6 nameščencev, čeprav je dela le za dve ali tri osebe.

Tudi v gozdarstvu bo treba znižati število administrativnih moči. O tem nam govore naslednje številke: v gozdni upravi Ormošnji ce imajo za 15 delavcev 6 administr. moči, v upravi Mozelj za 14 delavcev 8 administratorjev, v upravi Trnovo je 10 nameščencev za 14 delavcev, v gozdni upravi Črnomelj pa za 9 delavcev 6 administrativnih moči.

Nesorazmernost med številom nameščencev in delavci v lesni industriji kaže, kje so skrite delovne rezerve: V žagi Bračič v Koče vju imajo za 60 delavcev le dva nameščeneca, v obratu Mislinja, v kopitarni v Sevnici, v tovarni igrač v Novem mestu po eno administrativno moč na 6 delavcev, v Jugotaninu v Sevnici in tovarni zamaškov v Ljubljani na 5 delavcev po enega nameščeneca. V LIP Limbus pa imajo za 12 delavcev 5 administrativnih moči.

Z razmestitvijo odvečnih nameščencev tudi v drugih gospodarskih panogah, na primer v rudarstvu, kjer jih je 340 preveč, v elektro-gospodarstvu 97 preveč, v kemični industriji itd., bomo lahko prištedili velike finančne izdatke, produkciji pa vrnilo delovne moči."

To je torej "razkritje" birokracije v Titovini, ki je vedno tako udrihala po "stari in gnili" predvojni Jugoslaviji. Kako daleč na rob propada je pritiralo "socialistično gospodarstvo" našo deželo, pa priča tudi sledečih nekaj vrstic, ki skušajo rešiti kar se še rešiti da:

"Še posebej so seveda nedopustna osebna obračunavanja. Nepravilne so tudi odpovedi starejšim administrativcem, pri katerih se pogosto navaja vzrok, češ, da so slabo politično aktivni. Nasprotno, pri zniževanju delovne sile je treba upoštevati sposobnost posameznikov, njihovo delovno disciplino, močnost nove zaposlitve itd. Zato je prav, da podjetja sicer dobre a manj politično aktivne ljudi, ki ne kažejo nobenih sposobnosti za administrativno delo, napotijo v industrijsko proizvodnjo oziroma kmetijstvo."

Kakopak! Sedaj ko so komunisti zafurali državo in same sebe, naj jih pa "predvojni birokrati in korupcionasi" rešujejo!

PA ŠE ENA IZ "RAJA"

Na Komiteju za turizem in gostinstvo LRS ter pri podjetju za preskrbo in in razdeljevanje pri gostinstvu LRS so odkrili ve like tatvine, ki so jih povzročile osebe na odgovornih delovnih mestih. S tatvinami velikih količin olja, raznih vrst platna, masti, prave kave itd. so povzročili velikansko škodo, okrog 36 milijonov dinarjev. Preiskava, ki bo nedvomno odkrila še marsikaj novega, se nadaljuje.

JUGOSLAVIJA - ŠAHOVSKI MOJSTER

V Dubrovniku se je končala IX. šahovska olimpiada. Rezultat je naslednji: Jugoslavija 45 in pol točke, Argentina 43(1), Nemčija 40 in pol, USA 40, Nizozemska 37, Belgija 31 in pol (1), Avstrija 31 in pol, Čile 30 in pol, Francija 28 (1), Finska 28, Švedska 27 (1), Italija 25, Danska 22, Peru 21 in pol, Norveška 15, Grčija 12 točk.

21.septembra se je začel na Bledu mednarodni šahovski turnir, ki se ga udeležujejo argentinski vele mojster Najdorf, bivši svetovni prvak dr.Euwe, francoski vele mojster Tartakower, belgijski prvak O'Kelly in prvak Zapadne Nemčije Rellstab. Od Slovencev so zastopani vele mojster dr.Milan Vidmar, Pirc, Puc in Vidmar ml.

V nogometu je Jugoslavija premagala Švedsko z 2:1.v Stockholmu. Zagrebški "Dinamo" pa je v Torinu premagal istoimensko moštvo z 2:1.

Prvenstvo III.letnih študentskih iger v Jugoslaviji je osvojila zagrebška univerza s 150,08 točk. Sledila je beograjska univerza s 143,64 točk. Ljubljana je bila na tretjem mestu s 140,08, Sarajevo na četrtem s 92,53 in na petem Skoplje z 41,10 točk. Tekmovanje je bilo v Ljubljani. Ljubljanska univerza je odnesla prvo mesto le v telovadbi. Zagreb v atletiki, plavanju, streljanju, rokometu in Beograd v košarki in odbojki.

"KLIC TRIGLAVA" izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. Naročila, reklamacije in dopise na slavlajte na Upravo KT, Miners Hostel, Green Lane, Nr.Nuneaton, Warwicks., England. Letna naročnina znaša 24/-, četrtletna 6/-. Za tujino velja odgovarjajoča vsota.

K R A T K E V E S T I

PARIZ.- Bolgarska emigracija je po vsem svetu organizirala koncem septembra žalne svečanosti ob priliki triletnice smrti velikega bolgarskega kmečkega voditelja Nikola Petkova, ki so ga komunisti ustrelili 22. septembra 1947.

TRST.- Skupina demokratičnih Slovencev v Trstu je pričela izdajati štirinajstdnevni bilten "NOVICE", ki vsebujejo izpiske iz številnih jugoslovanskih komunističnih časopisov. "Novice" so dostavljene vsem jugoslovanskim emigrantskim časopisom brezplačno. Vesti bodo dobro služile za upoznavanje sedanjega položaja v Jugoslaviji.

WASHINGTON.- Turčija in Grčija sta se pridružili Atlantskemu Paktu.

FLUSHING MEADOW.- Glavna Skupščina OZN je s 47:5 in 8 glasovi pridržanimi izglasovala ukaz, da čete OZN prekoračijo 38° vzporednik v Koreji in prisilijo severne Korejce k kapitulaciji.

PEKING.- Uradni kitajski komunistični organ "Kwangming" je objavil članek, v katerem pravi, da se je korejska vojna sedaj šele pričela.

RIM.- Kasacijsko sodišče v Rimu je odločilo, da spada tržaško sodišče pod italijansko jurisdikcijo. To je rezultat spora s sodiščem v Milanu, ki je trdilo, da treba smatrati Trst za tuje ozemlje. (Sodniki v Milanu imajo očitveno več smisla za demokracijo kot njih tovariši pri rimski vladi.)

FRANKFURT.- Zavezniška Komisija za Nemčijo (brez Sovjetov kajpak) je izjavila, da smatra pogodbo med Poljsko in sovjetsko zono Nemčije v Goerlitzu za kršitev Potsdamske pogodbe, ki pravi, da bo nemška meja določena, ko bo podpisana mirovna pogodba. S to izjavo so zapadni zavezniki zavrgli novo mejo med Poljsko in Nemčijo na Odri in Neissi, ki daje Poljski precejšnji del bivše Nemčije.

TOKIO.- Dva japonska opazovalca sta prvič po koncu vojne prisostvovala zasedanjem OZN. DUNAJ.- Komunisti so skušali izrabiti odločitev vlade glede novih cen in delavskih plač v Avstriji ter dvigniti generalno stavko. Kljub vsestranski sovjetski pomoči, ki je prepovedala avstrijski policiji vmešavanje, je stavka žalostno propadla, ker je ogromna večina delavcev odbila sodelovanje.

FRANKFURT.- Komunisti so v zadnjem času poskušali organizirati protestna zborovanja v zapadni Nemčiji. Veliko agentov je prišlo iz sovjetske zone pod krinko športnikov itd. Toda pripravljenost nove zapadne policije je vse take poskuse preprečila.

MOSKVA.- Sovjetske "Literarne novice" so ostro napadle biv. predsednika ameriške "progressivne stranke" Henry Wallace-a zaradi njegovih poslednjih proti-sovjetskih izjav. "Literarne novice" nazivajo Wallacea "političnega kapitalista", ki ob najvažnejšem trenutku potegnil masko z obraza.- Med drugimi sovražniki človeštva" navajajo "Literarne novice" tudi 70-letnega švedskega pisatelja Fre-

drika Stroema, nekdanjega tajnika švedske komunistične partije.

BEOGRAD.- "Ljudska skupščina" Bosne in Hercegovine je z vzklikanjem sprejela zakon, ki zabranjuje muslimankam nositi zakrite obraze. Kršiteljice tega zakona bodo kaznovane z 20.000 dinarji globe (£140) odn. tremi meseci zapora. Kdor pa bi z verskega stališča skušal nasprotovati zakonu in ščuvati žene proti njem, bo kaznovan s 50.000 dinarji oziroma dvema leti prisilnega dela.

ZENEVA.- Glavna skupščina Pokreta za moralno oborožitev, ki je zasedala skoro štiri mesece v Švici, se je v glavnem bavila s študijem ideologije, ki bi uspešno zatrla marksizem in združila svet v boju proti komunistični nevarnosti. Konferenca je bila razdeljena na dva dela: na eni so obravnavali industrijsko (delavsko) vprašanje, na drugi pa varnost in obrambo. Konferencam je prisostvovalo 8.000 delegatov iz 70 različnih držav, med njimi veliko delavcev in funkcionarjev delavskih zvez. Skupščina je ugotovila, da je fazredna borba zastarela stvar in da boj med delojemalci in delodajalci ni nujno potreben. V pogledu varnosti in obrambe, pa je skupščina ugotovila, da se boj proti komunizmu ne more voditi zgolj na vojaškem področju. Večje važnosti je ideološko polje, kajti ljudje, ki kličejo vlade pod orožje, da se bijejo proti komunistom, morajo vedeti, za kaj gre in čemu se borijo.

VATIKAN.- "Osservatore Romano" je obsodil Titovo izjavo ameriškim senatorjem, da bi izpustitev nadškofa dr. Stepinca pobunila pravoslavnega srbskega življa v Jugoslaviji, ker da je nadškof kolaboriral s hrvaškimi ustaškimi diktatorjem Paveličem pri nasilnem preobračanju pravoslavcev v katolike. Dejstvo je, pravi list, da je dr. Stepinac vztrajal na stališču, da je preobračanje stvar cerkvenih oblasti in ne državnih. Dr. Stepinac je obsodil in zahteval kazen za one, ki so nastopali proti osebni svobodi in pravici na lastnino pobeglih Srbov. Sedem let je tega, kar je nadškof dvignil svoj glas, a milijoni katoličanov v Jugoslaviji in vzhodni Evropi so bili odtlej prisiljeni zapustiti katoliško Cerkev v korist pravoslavne. Nobešen od pravoslavnih škofov pa ni obsodil tega, marveč kvečjemu proces podpiral.

LONDON.- "Catholic Universe" poroča 29. septembra: "Tito je dal pravoslavni cerkvi nove koncesije. Učenci ljudskih šol bodo zopet imeli verski pouk. Novi škofje bodo posvečeni na izpraznjena mesta. Vojska je vrnila cerkvi semenišče in patriarhovo palačo, ki sta bila doslej zasedena.- Toda Tito odbija, da bi izpustil na svobodo nadškofa Stepinca, ki je bil obsojen na 16 let ječe."

LONDON.- Knjiga "Angleški katoličani od leta 1850-1950" je pravkar izšla. Obsega 660 strani in 100 ilustracij. Stane 35/- in se dobi pri: Burns Oates, 28 Ashley Place, London, S.W.1.